

STIG STRÖMHOLM:

Balanserat om Sverige

När man, i den gråblåsiga våren 1986, med aprils SIFO-siffror i dagstidningen, på s 93 i en nyutkommen bok stöter på uttrycket "en borgerlig regering 1988", är det inte utan att man ler ett trött bistert vargrin. Vilka politikens vilda husarer är nu ute och rider? Det är de moderata politikerna Odd Eiken, handsekreterare åt Ulf Adelson, och Gunnar Hökmark, riksdagsman från Stockholm, som efter knappa hundra sidor analys och kritik med dagens Sverige i blickfånget övergår till att tala om hur slipstenen skall dras om två och ett halvt år, därest någon slipsten då kommer att röra på sig. Just nu – när detta nyttiga instrument för skärpning förefaller att ha lämnat sitt tråg och sin axel, fallit till marken, presats ned i leran och antagit dragen av dessa uttjänta kvarnstenar som utgör förstudrapport till äldre lantliga byggnader och blivit totalt orörliga, ej ens tjänliga att med alla goda krafterns hjälp apteras kring politiska förförars halsar – just nu ger detta tal ett mildt dåraktigt men samtidigt hoppingivande intryck.

Det goda Sverige förtjänar läsas icke blott på grund av den vårliga ton som nyss antytts. Det är också en rejäl, för sitt format grundlig och till stil och ton behagligt måttfull utredning om var vi hamnat, varför vi hamnat där och – men här blir naturligtvis ordalagen mer allmänna – hur vi skall ta oss därifrån, till något bättre, till det "goda Sverige" som givit boken dess namn och som skildras i ett avslutande brev från år 1999. Den som själv gjort en djupdykning i det apatiska och förfäade Sverige modell 1993 (Strömholm, *Den hösten*, Sthlm, Norstedts, 1978) kan inte annat än lyckönska

till rikets återhämtning på den korta mellanliggande tiden.

Eiken och Hökmark – som till sina övriga förtjänster lägger den att skriva klart och ledigt, men ändå vårdat – framför inte något originellt evangelium. Andra har sagt detsamma, eller i huvudsak detsamma, före dem. Vi rör oss emellertid på ett område, där klarsyn och sunt förnuft är betydligt mer prisvärda egenskaper än den mest genialt bisarra originalitet. Sedan är det uppenbart, att när det gäller att – på begränsat utrymme – sammanföra kausalkedjorna till något så enormt komplicerat som ett givet (men redan, omärkligt, under förändring varande) samhällstillstånd, riskerna för misstag, fatala utelämnanden och kraftiga ensidigheter är betydande. Man får, tror jag – och det finns för övrigt, gudskelov, intet i författarnas stil och framställningssätt, som tyder på att de skulle ha väsentligt andra pretentioner – helt ödmjukt acceptera, att man lämnar *bidrag* till förståelsen av en utveckling, tolkningar, som i bästa fall lägger något till en framväxande bild.

Det är intressant att notera, hur författarna (utan att använda så kraftigt språk) låter de numera till åtminstone hälften kanoniserade makarna Myrdal framträda som metalliska handelsresande i omänsklighet på familjelivets (alltsedan dess "familjepolitikens": om framväxten av "politiker" på alla områden har författarna fö kloka ting att säga) område på 1930-talet. Säkert betydde de mycket; hur mycket är naturligtvis omöjligt att exakt avgöra. Men även som illustrationer till socialdemokratins svårigheter, när det gällt att värja sig mot pretentiösa intellektuella, är dessa erinringar om

parets framfart nyttiga.

När förutvarande statsrådet Lidbom hedras med en *mention honorable* som lagstiftningsdestruktör, är det säkert motiverat alldenstund den goda socialistiska viljan säkert var tillstädes, ja, med stor iver att visa sin fullständiga obundenhet av juridiska skråfördomar, men det är nog likväl oförtjänt hårt att låta en stackars grov och omdömeslös klumpeduns få bära hundhuvudet för en utveckling, som länge förberetts och där juristernas ömklighet gjort saken lätt, liksom den råa men länge beundrade "skandinaviska realismen" fått härja i årtionden på det rättsteoretiska området.

På tal om ömklighet heter ett av de bästa kapitlen i boken "Den anpassade människan". Där återges träffande ett middagsamtal om hur de statliga förmånerna till barnafödare bäst utnyttjas. I ämnesvalet återspeglas förmodligen författarnas och deras vänners ålder och livssituation. Fem år tidigare skulle middagsalet ha handlat om rävspelet kring linjeval inom högskolan, tio år senare om tjuv- och rackarspelet inför skolans många valsituationer, var och en med sina svåröverblickade positiva och negativa konsekvenser.

En av de Stora Amerikanska Drömmarna är som bekant att skriva Den Stora Amerikanska Romanen, som handlar om allt mellan Atlanten och Stilla Havet. Är möjligen stunden inne att skriva Den Stora Svenska Skälmromanen om hur en virtuos i fråga om bidrag och förmåner, barn av virtuoser och själv så småningom upphovsman (eller -kvinna) till sådana, banar sig väg genom det sena 1900-talets Sverige? Har vi nått denna grad av mognad, av klassicitet?

Svaret på frågan är egentligen givet, och författarna bidrar med sin koncentrerade och nyttiga tankeställare till att ge det: en någorlunda uthärdlig roman behöver en smula frisk luft, en smula karaktärer och åtminstone en möjlighet till en smula icke helt triviala händelser. Rapporter från källarhål blir sällan uthärdliga; i så fall skall berättaren ha sällskap med en sådan begåvning som tex Fjodor Dostojevskij. De är ovanliga. Vår socialpikareska roman lär bli oskriven; skrivs den, blir det lågt i tak.

Författarnas *positiva* bidrag, efter allt kritiserande, förefaller allt som allt förnuftiga, varvid jag dock vill göra det förbehållet, att man på vissa punkter skulle vara mer betjänt av konkreta exempel på ställningstaganden än av vare sig maximer eller fiktiva framtidsexempel. Det är och kommer säkert att förbli oundvikligt, att den ekonomiska liberalismen, som författarna sätter högt, i bestämda situationer kommer i konflikt med sociala, kulturella och humanitära överväganden. Det är genom att studera lösningen på sådana konflikter som man får underlag för en realistisk bedömning av författarnas värdeskala. Att skattesystem och transfereringar sedan länge haft snedvridande effekter på land, folk och attityder framstår väl som närmast uppenbart. Vad som på kort eller lång sikt låter sig göras är en statsekonomisk fråga, som går över min horisont.

Men säkert kan något göras, och det är gott att det finns de som vill försöka. Vi blir alltså stående en stund i grinden och viftar välönskande åt de båda författarna, när de på klapprande hovar fortsätter sin husarritt mot det mörka och befästa skogsbrynet 1988.